

PÓŁWYSEP INDOCHIAŃSKI W OBLICZU ROSNĄCEJ ROLI CHIŃSKIEJ REPUBLIKI LUDOWEJ

Michał Zaręba

ABSTRAKT

Zmiany wywołane zakończeniem zimnej wojny wywarły diametralny wpływ na dwustronne relacje Wietnamu z sąsiednią Kambodżą i Laosem. Hanoi straciło status patrona w relacjach dwustronnych, a władze w Phnom Penh i Wientian otworzyły się na środowisko zewnętrzne poszukując nowych partnerów współpracy. Chęć zdobycia wpływów w Azji Południowo-Wschodniej sprawiła, że Pekin zintensyfikował swoje działania względem Kambodży i Laosu, widząc w tych państwach potencjalnych sojuszników w regionie. Choć obydwaj kraje zajmują przychylne stanowisko wobec zwiększającej się aktywności chińskich podmiotów gospodarczych, rząd w Phnom Penh w bardziej zdecydowany sposób wyraża prochińskie nastawienie, czego przykładem jest stanowisko na forum Stowarzyszenia Narodów Azji Południowo-Wschodniej (ASEAN) względem sporu na Morzu Południowochińskim. Laos, z kolei, zachowuje nieco większą powściągliwość nie zrywając całkowicie dawnego sojuszu politycznego z rządem w Hanoi, mimo rozwoju relacji gospodarczych z Pekinem. Rosnąca rola Chin w państwach sąsiednich wymaga od Wietnamu intensyfikacji działań na rzecz utrzymania więzi z Laosem i Kambodżą oraz poszukiwania kompromisowych rozwiązań w sytuacjach konfliktowych.

W odniesieniu do obecnej sytuacji rosnącego konfliktu amerykańsko-chińskiego istotnym pytaniem pozostaje sposób, w jakim dyplomacja wietnamska kreuje swoje relacje na Półwyspie Indochińskim by nie utracić całkowicie wpływów w państwach sąsiednich na rzecz Chin, oraz czy i w jaki sposób próbuje równoważyć technologiczną dominację podmiotów chińskich w obliczu pandemii COVID-19?

GŁÓWNE WNIOSKI

- Wietnam utracił status kluczowego partnera polityczno-gospodarczego dla Laosu i Kambodży na rzecz Chińskiej Republiki Ludowej, która poprzez liczne inwestycje w ramach inicjatywy Pasa i Szlaku ugruntowała swoją obecność w tych krajach
- Pandemia COVID-19 przyczyniła się do intensyfikacji współpracy na linii Pekin-Phnom Penh oraz Pekin-Wientian, co skutkuje coraz większą zależnością od Chińskiej Republiki Ludowej głównie w oparciu o zobowiązania dłużnicze
- Z perspektywy Hanoi szczególnym zagrożeniem jest możliwa obecność wojskowa Chin w Kambodży, co może osłabić pozycję Wietnamu w sporze na Morzu Południowochińskim
- Chińskie wpływy w Azji Południowo-Wschodniej, obejmujące Kambodżę i Laos, są równoważone przez zacieśnianie relacji Wietnamu z USA oraz wzrost znaczenia subregionu Mekongu w rywalizacji amerykańsko-chińskiej
- Istnieje duże prawdopodobieństwo, że podmioty wietnamskie działające w sektorze telekomunikacyjnym na rynkach kambodżańskim i laotańskim otrzymują wsparcie amerykańskie tym samym stając się pośrednim narzędziem limitowania roli ChRL w regionie Azji Południowo-Wschodniej

WPROWADZENIE: POKOLONIALNA WSPÓLNOTA DZIEJOWA

Wietnam, Kambodżę i Laos łączy wspólnota dziejów, wynikająca z obecności Francji w regionie Azji Południowo-Wschodniej, która w XIX wieku podporządkowała sobie te kraje tworząc jeden byt w ramach swoich posiadłości kolonialnych na Półwyspie Indochińskim. Po II wojnie światowej Wietnam został podzielony, a na północy kraju w 1945 roku proklamowano Demokratyczną Republikę Wietnamu, która znalazła się w bliskim sojuszu ze Związkiem Radzieckim i Chinami. Po wycofaniu się Francuzów z Półwyspu Indochińskiego w 1954 roku utrwalony został podział na dwa państwa wietnamskie, komunistyczną Demokratyczną Republikę Wietnamu na północy oraz Republikę Wietnamu na południu kraju, wspieraną przez Stany Zjednoczone. Rok wcześniej niezależność od Francji uzyskały Kambodża i Laos. Rosnące napięcia między dwoma wietnamskimi państwami wynikające z zimnowojennej rywalizacji doprowadziły do wysłania na Półwysep Indochiński amerykańskich wojsk, a Wietnam do 1975 roku stał się areną wojny zastępczej między Stanami Zjednoczonymi a Związkiem Radzieckim, zakończonej zwycięstwem komunistów i zjednoczeniem kraju pod ich przywództwem. W czasie konfliktu wietnamskiego ruch komunistyczny był również aktywny w sąsiednim Laosie i Kambodży, które także były areną zimnowojennej rywalizacji. Ostatecznie władzę w tych krajach przejęli odpowiednio członkowie *Pathet Lao* i Czerwoni Khmerzy, wspierani przez wietnamskich komunistów. Rozłam w obozie państw socjalistycznych i normalizacja stosunków między Stanami Zjednoczonymi a Chinami w ostatnich latach wojny wietnamskiej sprawiły, że Hanoi patrzyło sceptycznie na dalszą współpracę z Pekinem, zacieśniając relacje ze Związkiem Radzieckim. Po zakończeniu konfliktu w trwałym sojuszu z Wietnamem pozostał Laos, a w Kambodży krwawy reżim Pol Pota podsycił silne w społeczeństwie antywietnamskie nastroje. Zagrożenie ze strony Czerwonych Khmerów skłoniło władze w Hanoi do przeprowadzenia interwencji wojskowej w Kambodży pod koniec 1978 roku. Zdobycie Phnom Penh w połowie stycznia 1979 roku i ustanowienie tam zależnego od Hanoi rządu, doprowadziło do konfliktu z Chinami, który na przełomie lutego i marca 1979 roku przybrał postać wojny granicznej. Interwencja w Kambodży i pozostawienie wojsk wietnamskich w tym kraju sprawiły, że Wietnam był postrzegany w oczach światowej opinii jako agresor i popadł w międzynarodową izolację. Przetrvanie

było możliwe dzięki politycznej i gospodarczej pomocy ze strony Moskwy, która zakończyła się wraz z upadkiem Związku Radzieckiego.

Reorientacja polityki zagranicznej władz w Hanoi, która nastąpiła wraz z reformami gospodarczymi *đổi mới*, zainicjowanymi w 1986 roku, wpłynęła w szczególności na stosunki z najbliższymi sąsiadami. Kluczowym elementem dla zmiany wizerunku Wietnamu na arenie międzynarodowej była konieczność wycofania wojsk wietnamskich z Kambodży, których kontyngent szacowano w 1984 roku na ok. 180 tys. żołnierzy (Thayer, 1994). Początkowo decydenci w Hanoi nie wyrażali na to zgody w obawie o możliwość ponownego przejęcia władzy w Phnom Penh przez Czerwonych Khmerów, jednak ostatecznie wietnamskie wojska opuściły Kambodżę we wrześniu 1989 roku. Równolegle trwał proces dyplomatycznego unormowania relacji między stronami konfliktu, czego efektem były rozmowy władz Ludowej Republiki Kampuczy z Koalicyjnym Rządem Demokratycznej Kampuczy złożonym z trzech frakcji, gdzie jedną stanowili Czerwoni Khmerzy. Choć podczas rozmów pokojowych pojawiało się wiele kwestii spornych, jak sytuacja wietnamskich osadników w Kambodży, to ostatecznie w październiku 1991 roku prowietnamski rząd w Phnom Penh i przedstawiciele KRDK zaakceptowali przedstawione przez Radę Bezpieczeństwa ONZ rozwiązania. Po ustanowieniu w Kambodży misji Narodów Zjednoczonych władze w Hanoi starały się dystansować od sytuacji wewnętrznej w tym kraju, chcąc uwiarygodnić się w oczach światowej opinii publicznej.

W tle wydarzeń w Kambodży pozostawały relacje Wietnamu z Laosem. Sojusz władz w Wientian i Hanoi został potwierdzony Traktatem o Przyjaźni i Współpracy z lipca 1977 roku, który do dziś stanowi podstawę stosunków bilateralnych. Ewolucja polityki zagranicznej zmusiła jednak Wietnam do zmiany podejścia wobec rządu w Wientian. Jedną z kluczowych decyzji było wycofanie doradców oraz wietnamskich żołnierzy, którzy jeszcze w 1983 roku stacjonowali w Laosie w liczbie ok. 50 tys. (Abuza, 2003). Laotańskie władze nie mogły liczyć również na wsparcie finansowe ze strony swojego sojusznika, po tym jak w Wietnamie pogłębiał się kryzys gospodarczy, będący efektem wycofania pomocy dla Hanoi przez Moskwę. Zachodzące w Wietnamie procesy polityczne i wprowadzone reformy stały się jednak inspiracją dla laotańskich przywódców,

którzy zdecydowali się dokonać podobnych zmian pod hasłem Nowego Mechanizmu Ekonomicznego, otwierając Laos na świat zewnętrzny.

W okresie zimnej wojny Wietnam był wielokrotnie oskarżany przez społeczność międzynarodową o prowadzenie nekolonialnej polityki wobec Laosu i Kambodży oraz zamiar stworzenia bytu na kształt „Federacji Indochińskiej”, z dominującą rolą Hanoi jako centrum politycznym. Ustanowienie zależnego od Wietnamu rządu w Phnom Penh oraz silne wpływy w Laosie, sprawiały, że w opinii wielu obserwatorów te zarzuty wydały się być zasadne. Reorientacja polityki zagranicznej Hanoi i chęć integracji gospodarczej z regionem sprawiły, że Wietnam przystąpił do Stowarzyszenia Narodów Azji Południowo-Wschodniej już w 1995 roku, choć pierwotnie wykluczano możliwości tak szybkiej akcesji tego państwa do ASEAN. W 1997 roku, przy wsparciu wietnamskiej dyplomacji, do organizacji dołączył również Laos, a dwa lata później Kambodża, dzięki czemu państwa zyskały nową platformę współpracy polityczno-gospodarczej. Powstały również inne inicjatywy integracyjne i organizacje regionalne, w skład których wchodził Wietnam, Kambodża i Laos. Pod auspicjami Azjatyckiego Banku Rozwoju uruchomiono projekt Wielki Subregion Mekongu w 1992 roku, a 3 lata później utworzono Komisję Rzeki Mekong integrująca kraje dorzecza wokół kwestii zarządzania zasobami wody. Kontekst historyczny wpływa na relacje na Półwyspie Indochińskim, niemniej jednak obecnie należy je osadzać w kontekście rosnącego sporu amerykańsko-chińskiego oraz coraz bardziej rozprzestrzeniającej się pandemii COVID-19.

ROSNĄCA ROLA CHRL W POLITYCE KAMBODŻY I LAOSU

Od momentu przejścia władzy w Kambodży przez Hun Sena i wybuchu kryzysu azjatyckiego w 1997 roku, Chińska Republika Ludowa zyskiwała na znaczeniu jako partner dla rządu w Phnom Penh. Oprócz płynącej z Pekinu pomocy rozwojowej mającej na celu pobudzenie kambodżańskiej gospodarki Chiny sukcesywnie zwiększały ilość inwestycji w sektorze rolniczym, hydroenergetycznym oraz infrastrukturalnym. Należy zaznaczyć, iż w ostatnich latach rozwija się również współpraca wojskowa, co może mieć szczególne znaczenie dla formułowania strategii morskiej Chin wobec regionu Azji Południowo-Wschodniej.

Chińskie działania w celu zwiększenia obecności w Kambodży rozpoczęły się tuż po zorganizowaniu wolnych wyborów parlamentarnych w 1993 roku pod parasolem misji UNTAC, jednak dopiero wydarzenia roku 1997 związane z kryzysem azjatyckim i całkowitym przejściem władzy przez Hun Sena wpłynęło na proces ocieplania relacji. Zamach stanu w Phnom Penh wywołał natychmiastową reakcję Narodów Zjednoczonych, odsunął w czasie akcesję do ASEAN, a przede wszystkim doprowadził do wstrzymania pomocy rozwojowej, która stanowiła o niemal połowie PKB kraju. Choć do 2010 roku głównym

Jednak dopiero wydarzenia roku 1997 związane z kryzysem azjatyckim i całkowitym przejściem władzy przez Hun Sena wpłynęło na proces ocieplania relacji.

dostarczycielem pomocy rozwojowej do Kambodży była Japonia, to udzielone przez Pekin wsparcie finansowe i polityczne w oparciu o zasadę nieingerencji w sprawy wewnętrzne sprawiło, że w niedługim czasie Chiny zyskały status najważniejszego sojusznika rządu w Phnom Penh (Kawase, 2017). Symbolicznym krokiem w budowaniu sojuszu była wizyta prezydenta Chin Jiang Zemina w 2000 roku, który zapowiedział stopniowe zwiększanie pomocy rozwojowej dla Kambodży oraz wzrost chińskich inwestycji (Po, Primiano, 2020).

Współpraca obu stron koncentruje się głównie w takich gałęziach jak rolnictwo, infrastruktura, hydroenergetyka, przemysł tekstylny oraz wydobywczy. Geograficzna struktura importu Kambodży zdominowana jest przez Chiny: blisko 37% wartości importowanych towarów pochodzi z ChRL. Pod względem destynacji kambodżańskiego eksportu Chiny są klasyfikowane jako piąty partner handlowy (Kunmakara, 2018). Państwo Środka pozostaje liderem, jeśli chodzi o bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Kambodży, a ich wartość stanowi 43% wszystkich realizowanych przez podmioty zagraniczne projektów (Xinhua, 2020). Symbolem chińskich możliwości inwestycyjnych w Kambodży są działania w Specjalnej Strefie Ekonomicznej w prowincji Kampong Speu, gdzie zainwestowany kapitał sięga już ok. dwóch mld USD. Z kolei w SSE Sihanoukville funkcjonuje 108 podmiotów realizujących projekty o wartości rzędu 306 mld USD (Cheang, 2017).

Z punktu widzenia obecnej sytuacji i rywalizacji technologicznej amerykańsko-chińskiej istotnym jest, iż Chiny wygrywają również walkę o wpływy w Kambodży na polu technologicznym. Pod koniec kwietnia 2019 roku firma Huawei podpisała umowę z rządem Kambodży, która ma na celu uruchomienie infrastruktury mobilnej 5G w 2020 roku. Tym samym Phnom Penh stało się pierwszym rządem w Azji Południowo-Wschodniej, które wejdzie we współpracę z Chinami również w tym zakresie. Tę umowę można uznać za porażkę Stanów Zjednoczonych, które próbują ograniczać ekspansję Huawei w tym regionie, jednak inne kraje należące do ASEAN, w tym Malezja, Mjanma i Tajlandia, związane są z norweskim Telenorem, którego dostawcą infrastruktury 5G będzie szwedzki Ericsson kosztem Huawei (Chan, 2019).

Współpraca rozwija się również w sferze wojskowości czego przejawem są liczne szkolenia, organizowane w Chinach dla kambodżańskich oficerów czy sprzedaż sprzętu wojskowego. Charakter symboliczny mają również wspólne manewry „Złoty Smok” przeprowadzone w marcu 2019 roku. W połowie tego samego roku pojawiły się informacje, jakoby doszło do zawarcia umowy między Chinami a Kambodżą, w kwestii rozbudowy bazy wojskowej Ream nad Zatoką Tajlandzką. Na mocy dokumentu Chiny mogłyby korzystać z niej przez 30 lat, mając możliwość przedłużenia okresu użytkowania o kolejną dekadę. Strony zaprzeczyły jednak tym doniesieniom, a Hun Sen podkreślić, że posiadanie lub dzierżawa bazy przez Chiny na kambodżańskim terytorium, byłaby pogwałceniem Konstytucji (Lohman, 2019). Wspólnym projektem kambodżańsko-chińskim, które może służyć lotnictwu ChRL jest baza Dara Sakor. To przedsięwzięcie budzi szczególne obawy w Wietnamie, gdyż obecność w Kambodży chińskich samolotów bojowych w połączeniu z możliwością wykorzystania pasów startowych na Morzu Południowochińskim na Fiery Cross Reef, Woody Island lub Subi Reef, stwarza chińskiej armii dogodne warunki do operowania lotnictwem w wietnamskiej przestrzeni powietrznej i nad Morzem Południowochińskim (Long, 2020).

Wspólnym projektem kambodżańsko-chińskim, które może służyć lotnictwu ChRL jest baza Dara Sakor.

Działania Kambodży wobec sporu o archipelagi Spratly i Paracele również potwierdzają reorientację polityki zagranicznej rządu w Phnom Penh. W 2012 roku, sprawująca przewodnictwo w ASEAN Kambodża, przyczyniła się do zablokowania po raz pierwszy w historii, wydawanego po szczytach organizacji, Wspólnego Komunikatu, z uwagi na znajdujące się w nim krytyczne uwagi Wietnamu i Filipin w kwestii działań Pekinu na Morzu Południowochińskim. Podobna sytuacja miała miejsce w lipcu 2016 roku, kiedy Phnom Penh uniemożliwiło umieszczenie we Wspólnym Komunikacie informacji o niekorzystnej dla Pekinu decyzji Trybunału Arbitrażowego w Hadze. W odpowiedzi na działania Kambodży w październiku tego samego roku wizytę w Phnom Penh złożył Xi Jinping, podpisując 31 umów o współpracy i zobowiązując się do udzielenia wsparcia finansowego w kwocie ok. 600 mln USD (Pang, 2017).

Bliskie relacje z Pekinem przejawiają się również w postaci zdecydowanych działań popierających politykę jednych Chin. W 1997 roku nakazano bowiem zamknięcie Biura Gospodarczego i Kulturalnego Tajpej w stolicy Kambodży i zakazano umieszczania flagi Tajwanu na terytorium kraju. Co więcej, w reakcji na wydarzenia w Hongkongu z połowy roku 2019, wydano oświadczenie zdecydowanie popierające stanowisko władz w Pekinie. W 2009 roku rząd w Phnom Penh ugiął się również przed Chinami w kwestii deportacji 20 Ujgurów, poszukujących azylu w Kambodży. W efekcie odmowy, zostali oni przekazani chińskim władzom, co społeczność międzynarodowa uznała za złamanie Konwencji NZ dotyczącej uchodźców (Po, Primiano, 2020).

Przychylności międzynarodowej opinii nie przysporzyła Kambodży również decyzja o rozwiązaniu największego opozycyjnego ugrupowania Partii Ocalenia Narodowego i aresztowaniu jej lidera Kem Sokha w 2017 roku. Hun Sen zamknął również 15 rozgłośni radiowych i uniemożliwił działalności organizacji pozarządowych, prowadząc Kambodżę na skraj dyktatury. Takie decyzje zamykają możliwość współpracy z krajami demokratycznymi i popychają Phnom Penh w stronę Chin. Wyrazem prochińskiej polityki jest również zdecydowane poparcie dla inicjatywy Pasa i Szlaku i krytyczne wypowiedzi na temat forsowanej przez Amerykanów idei Wolnego i Otwartego Pacyfiku (Po, Primiano, 2020).

Współpraca chińsko-kambodżańska rozwija się, mimo ograniczeń wynikających z pandemii COVID-19. W geście solidarności z Chinami, Hun Sen wyraził nawet chęć wizyty w mieście Wuhan, jednak ostatecznie w obawie o zdrowie premiera Kambodży, dokonano zmiany miejsca docelowego na Pekin. Chiny odwzajemniły gest solidarności i w zamian wysłały do Kambodży sprzęt medyczny, ekspertów i wolontariuszy, by wspomóc Phnom Penh w walce z koronawirusem. W połowie października 2020 roku oficjalną wizytę w Kambodży złożył minister spraw zagranicznych ChRL Wang Yi. Podczas jego spotkania z premierem Hun Senem doszło do podpisania przełomowej dla relacji gospodarczych umowy o wolnym handlu. Co więcej, Chiny zdecydowały się również na udzielenie pomocy finansowej w kwocie 149 mln USD na remont szpitala w prowincji Preah Sihanouk i systemu kanalizacyjnego w porcie Sihanoukville (Phoung, 2020).

Z nieco innej perspektywy należy oceniać relacje w trójkącie Pekin-Hanoi-Wientian. W ostatnich latach Wietnam stracił status najważniejszego dla Laosu sojusznika na płaszczyźnie polityczno-gospodarczej na rzecz Chin. Pekin wzmacnia swoją pozycję poprzez zwiększenie inwestycji w ramach realizacji koncepcji Pasa i Szlaku, w takich sektorach, jak infrastruktura czy hydroenergetyka, stwarzając jednak ryzyko nadmiernego zadłużenia dla laotańskich władz.

Laos do końca lat 90. pozostawał w ścisłych relacjach z Wietnamem. Silne wpływy kulturowe, polityczne i gospodarcze w tym kraju miała również Tajlandia, dlatego też rząd w Wientian widział potrzebę znalezienia równowagi wobec swoich sąsiadów. Wraz z końcem zimnej wojny i utratą swojego patrona w postaci rządu w Hanoi, w Wientian coraz chętniej spoglądano w stronę Pekinu. Jeszcze w czasie konfliktu na Półwyspie Indochińskim Chińczycy nie zdecydowali się na aktywną pomoc ruchowi *Phatet Lao*, pozostając jednak jego sojusznikiem w sferze deklaratywnej. Działania Pekinu były skoncentrowane na sytuacji w Kambodży i udzieleniu pomocy Czerwonym Khmerom, dlatego też w chwili poparcia wietnamskiej interwencji przez laotańskie władze, relacje dwustronne uległy ochłodzeniu. Lider laotańskich komunistów Kaysone Phomvihane zdecydował się potępić Chiny za wspieranie Czerwonych Khmerów, a laotańskie media mówiły o zagrożeniu jedności terytorialnej ze strony Chin. Pojawiły się bowiem informacje o powstaniu Laotańskiej Partii Socjalistycznej z poparciem Pekinu. Z uwagi na wzrost

zagrożenia ze strony Chin dokonywano czystek w aparacie partyjnym i usuwano prochińskich polityków. Pod koniec lat 80. relacje bilateralne uległy normalizacji, czego dowodem była wizyta Kaysone Phomvihane w Pekinie, po wydarzeniach na Placu Tian'anmen. Fakt, że laotański przywódca był pierwszym ze światowych liderów, który złożył wizytę w Chinach po tych wydarzeniach, uznano za początek nowej ery w relacjach dwustronnych. W latach 90. Kaysone Phomvihane przebywał w Chinach kilkakrotnie, co w efekcie doprowadziło do uruchomienia pomocy rozwojowej dla Laosu, a wielomilionowe kredyty płynące z Pekinu pozwoliły ustabilizować laotańską gospodarkę po kryzysie azjatyckim z 1997 roku (Zhang, Li, Zhou, Zhou, 2016).

Symbolem rosnących wpływów chińskich w Laosie było wsparcie przy budowie stadionu w Wientian, gdzie w 2009 roku miały miejsce Igrzyska Azji Południowo-Wschodniej (SEA Games). W związku brakiem możliwości spłaty kredytu w wysokości 80 mln USD, laotańskie władze zdecydowały się na udzielenie koncesji na użytkowanie 300 hektarów ziemi chińskim firmom z branży rolniczej. Chiny wsparły również budowę Narodowego Centrum Kultury czy też rekonstrukcję kluczowych arterii komunikacyjnych w stolicy. Współpracy gospodarczej towarzyszył wzrost liczby spotkań na wysokim szczeblu. W 2016 roku wizytę w Laosie złożył przewodniczący ChRL Hu Jintao, a do Chin udali się laotański prezydent i sekretarz generalny Laotańskiej Partii Ludowo-Rewolucyjnej Choummaly Sayasone oraz szef rządu w Wientian, Bouasone Bouphavanh. Ocieplające się relacje między Wientian a Pekinem zaowocowały w 2009 roku podniesieniem ich rangi do poziomu wszechstronnego partnerstwa. Po wyborze nowych laotańskich władz w 2016 roku, podczas spotkania nowo wybranego sekretarza LPLR i prezydenta Laosu Bounnhanga Vorachitha z przewodniczącym ChRL Xi Jinpingiem, podtrzymano chęć rozwijania współpracy (Bhatia, 2016).

Odnosząc się do kwestii gospodarczych Chiny są drugim partnerem dla Laosu pod względem handlu zagranicznego ustępując tylko Tajlandii, jednak pozostają niekwestionowanym liderem, jeśli chodzi o ilość i wartość bezpośrednich inwestycji zagranicznych. Chińskie podmioty uczestniczą w realizacji takich projektów jak budowa centrów handlowych, hoteli i apartamentowców czy centrów rozrywki, które powstają na oddanych w długoterminową dzierżawę gruntach. Inwestycje chińskie realizowane są

również w takich gałęziach jak hydroenergetyka czy infrastruktura. Śródlądowe położenie Laosu sprawia bowiem, że w oczach decydentów w Wientian rozwój węzłów komunikacyjnych daje możliwość wyjścia z geograficznej izolacji. Przykładem takiej inicjatywy, we wsparciu strony chińskiej, jest budowa linii kolejowej, która ma połączyć prowincję Yunnan z Singapurem, a Laos jest widziany w roli istotnego huba transportowego. Przedsięwzięcie realizowane przez rząd Laosu i China Railway Corporation pozostaje kluczową inwestycją, a jej koszt w 70% pokrywają kredyty udzielone w sumie siedem mld USD przez Export-Import Bank of China. Budowa kolei szybkiej prędkości została rozpoczęta w kwietniu 2011 roku, jednak już na początku realizacji inwestycji pojawiły się pewne perturbacje, w związku ze skandalem korupcyjnym, który doprowadził do usunięcia ze stanowiska ówczesnego ministra kolei ChRL. Inwestycja znajduje wielu zwolenników, którzy podkreślają ewentualne korzyści w postaci utworzenia nowych miejsc pracy czy wzrostu geopolitycznego znaczenia Laosu. Coraz częściej pojawiają się jednak głosy krytyczne z uwagi na duży koszt inwestycji oraz relokację ludności zamieszkującej tereny w jej pobliżu (People's Daily Online, 2011).

Współpraca chińsko-laotańska rozwija się także w sektorze energetyki wodnej. Ukształtowanie terenu i dostęp do jednej z największych rzek Azji – Mekongu, daje Laosowi możliwość rozwoju potencjału hydroenergetycznego, a chińskie przedsiębiorstwa angażują się w budowę elektrowni wodnych w tej części dorzecza. Niezwykle aktywnym podmiotem na tej płaszczyźnie pozostaje Sinohydro, realizujące projekt budowy kilku tam na dopływie Mekongu, rzece Nam Ou. Co więcej przedsiębiorstwo odpowiadać będzie również za realizację dużej skali inwestycji Pak Lay, jednej z dziewięciu planowanych hydroelektrowni w głównym biegu rzeki w Laosie. Kolejne dwie hydroelektrownie na Mekongu, tj. Sanakham oraz Pak Beng mają z kolei powstać przy udziale innego chińskiego podmiotu Datang International Power Generating Company (Zaręba, 2015).

Jednak relacje opierające się głównie na bliskich kontaktach strony chińskiej z elitami laotańskimi wywołują niepokój w społeczeństwie pogłębiany dodatkowo przez zbyt przychylną politykę w zakresie przyznawania koncesji na użytkowanie gruntów. Jako przykład nieudanego projektu często przytacza się centrum rozrywki i hazardu w mieście

Boten na granicy laotańsko-chińskiej. W 2011 roku doszło do jego zamknięcia, po tym jak chińscy właściciele przetrzymywali goszczących w mieście hazardzistów za niespłacone długi. Koncesja na użytkowanie gruntów została przyznana na 50 lat, co zapewne skłoni inwestorów do ponownego uruchomienia kasyn, banków czy hoteli. Nie jest to jednak jedyna tego typu inwestycja, gdyż w Specjalnej Strefie Ekonomicznej Żółtego Trójkąta powstają bliźniacze ośrodki, gdzie ma również miejsce handel dziką zwierzyną i rozwija się prostytutka (Tan, 2012).

Należy zaznaczyć, że mimo opóźnień w realizacji wielu inwestycji spowodowanych pandemią COVID-19, jak wspomniana już linia kolejowa, Laos z pewnością nie utraci strategicznego znaczenia w realizacji inicjatywy Pasa i Szlaku. Co więcej, kryzys spowodował dalsze pogłębianie się zadłużenia Laosu względem chińskich banków. Jego konsekwencje widać chociażby w postaci przekazania kontroli nad laotańską siecią przesyłową energii elektrycznej chińskiej firmie China Southern Power Grid Company na mocy umowy z 1 września 2020 roku. Lowy Institute podał, że Laos był jedynym krajem z Azji Południowo-Wschodniej, który ryzykował znaczne zadłużenie ze strony Chin, szacowane na 45% laotańskiego PKB. Prowadzone przez Pekin działania wobec Laosu noszą znamiona „dyplomacji pułapki długu” i stwarzają zagrożenie całkowitego uzależnienia się od Chin w niedalekiej przyszłości (Strangio, 2020).

“
Prowadzone przez Pekin
działania wobec Laosu noszą
znamiona „dyplomacji
pułapki długu” i stwarzają
zagrożenie całkowitego
uzależnienia się od Chin w
niedalekiej przyszłości.

”

Kryzys, będący efektem pandemii sprawia, że Laos kwalifikowałby się do pomocy ze strony Międzynarodowego Funduszu Walutowego, jednak laotańskie władze rozpoczęły rozmowy z chińskimi podmiotami na temat odroczenia płatności za obsługę długów, upatrując współpracę z Chinami jako rozwiązanie korzystniejsze. Choć w Laosie odnotowano zaledwie 24 przypadki zakażenia wirusem SARS-CoV-2, Chiny zdecydowały się również uruchomić pomoc w postaci przekazania odzieży, masek ochronnych i testów na jego obecność, a wspólną walkę z pandemią ogłoszono jako jeden z celów współpracy. W październiku 2020 roku podczas spotkania ministrów spraw zagranicznych Wang Yi

oraz Saleumxaya Kommasitha oświadczone, że obydwa kraje “odniosły sukces w walce z pandemią, demonstrując tym samym sprawność swoich systemów politycznych”.

RELACJE WIETNAMU Z KAMBODŻĄ I LAOSEM

Na stosunki Hanoi z Phnom Penh wciąż kładą zaszczyty historyczne będące efektem interwencji wojskowej Wietnamu czy przed kolonialnej ekspansji na tereny należące niegdyś do Khmerów. Pomimo wzrostu znaczenia Chin w polityce rządu Kambodży, Phnom Penh stara się zachować dobrosąsiedzkie relacje z Wietnamem, w oparciu o współpracę gospodarczą i transgraniczną.

Przez wielu mieszkańców Kambodży Wietnam nadal postrzegany jest przez pryzmat wydarzeń lat 70. i 80., kiedy wojska wietnamskie wkroczyły do Phnom Penh i ponad dekadę były obecne na kambodżańskiej ziemi. Animozje i resentymenty historyczne w społeczeństwie Kambodży względem Wietnamczyków pozostają jednak głęboko zakorzenione, również z uwagi na odległą historię, kiedy to w XV wieku Wietnam rozpoczął ekspansję na południe (*wiet. Nam tiến*), w efekcie której zajął tereny Deltę Mekongu, należące niegdyś do Imperium Khmerów. Do dziś kambodżańscy nacjonałiści używają terminów Dolna Kampucza (*khmer. Kampuchea Krom*) czy Dolni Khmerzy (*khmer. Khmer Krom*) określających południowe tereny współczesnego Wietnamu i ludność khmerską, zamieszkującą ten obszar.

Antywietnamskie nastroje są również efektem niechęci w stosunku do społeczności wietnamskiej zamieszkującej Kambodżę, określanej pejoratywnym terminem „Yuon”. Liczbę ludności pochodzenia wietnamskiego władze w Hanoi szacują na ok. 160 tys., a jej status prawno-ekonomiczny jest przedmiotem negocjacji między rządami w Phnom Penh i Hanoi. Problemem pozostaje nielegalna migracja zarobkowa, co wzmacnia tylko wizerunek Wietnamczyków jako ludności chcącej ponownie zająć khmerskie ziemie. Rząd Kambodży stara się walczyć z tym zjawiskiem poprzez przymusowe deportacje, których szczyt zanotowano w 2014 roku, co według władz Kambodży zmniejszyło liczbę społeczności wietnamskiej z 73 tys. do 15 tys. (Frewer, 2016).

Sporną do dziś pozostaje kwestia zasadności, narzuconej przez administrację kolonialną Francji, tzw. linii Brévié, która określała granice morskie między Kambodżą a ówczesną

Kochinchiną. Podział spowodował, że po stronie wietnamskiej znalazła się wyspa Phú Quốc, znana wśród Khmerów jako Koh Tral/Trol. Zawarte w latach 1982-85 porozumienia graniczne nie znalazły zastosowania do delimitacji granicy morskiej, jednocześnie sankcjonując istniejące w czasach kolonialnych linie graniczne. Specjalnie utworzona w latach 90. komisja graniczna wypracowała porozumienia, sygnowane w 2005 roku, w których zawarto aneksy do poprzednich dokumentów. Na ich podstawie dokonano już demarkacji 84% lądowej granicy między Kambodżą a Wietnamem, jednak negocjacje dotyczące wyznaczenia linii granicznej na morzu nadal nie zostały zainicjowane. Tarcia na linii Phnom Penh – Hanoi wywołują również domniemane wtargnięcia do graniczących z Wietnamem prowincji Kandal, Rattanakiri i Svay Rieng. W latach 2013–2015 Kambodża wysłała co najmniej kilkanaście not dyplomatycznych protestując przeciwko obecności Wietnamu na tych terenach. Po rozmowach granicznych z lipca 2015 roku Hanoi poczyniło pewne ustępstwa na rzecz Phnom Penh, wstrzymując jednostronną budowę posterunku wojskowego w pobliżu dystryktu Koh Thom w prowincji Kandal oraz drogi w Chan Trea w prowincji Svay Rieng (Chhay, 2015).

Antywietnamskie nastroje nadal pozostają silną bronią w politycznej walce na szczeblu krajowym i lokalnym w Kambodży. Problem wietnamskiej mniejszości oraz obecności Wietnamu na dawnych ziemiach khmerskich odżywa każdorazowo wraz ze zbliżającymi się wyborami. Nierzadko przybierają one formę masowych protestów, podsycanych przez kambodżańską opozycję, próbującą hamować

autokratyczne zapędy Hun Sena. W 2009 roku jeden z głównych opozycjonistów Sam Rainsy w pojedynkę rozpoczął usuwanie słupków granicznych w sprzeciwie wobec utraty terytoriów na rzecz Wietnamu. W demonstracjach zorganizowanych po wyborach do parlamentu z lipca 2013 roku w proteście przeciwko fałszerstwom wyborczym, agresja została skierowana również w stosunku do wietnamskiej społeczności, powodując zniszczenia prowadzonych przez nich punktów gastronomicznych. W lipcu kolejnego roku na bazie rosnących niepokojów społecznych doszło do protestów przed ambasadą Wietnamu, a zgromadzony tłum domagał się zwrotu terenów zamieszkałych przez Khmer

Antywietnamskie nastroje nadal pozostają silną bronią w politycznej walce na szczeblu krajowym i lokalnym w Kambodży.

Krom. Próby zachowania dobrosąsiedzkich relacji z Wietnamem spowodowały, że w wyborach parlamentarnych z 2013 roku oraz lokalnych z 2017 roku, Kambodżańska Partia Ludowa straciła znaczne poparcie na rzecz opozycyjnej Partii Ocalenia Narodowego. Reżim dzierżący władzę we współczesnej Kambodży jest niezwykle wrażliwy na odwołania historyczne, co wiąże się również z drogą do władzy premiera Hun Sena, który dostał się na szczyt dzięki poparciu Hanoi w latach 80. Zbliżenie z Chinami, których rosnąca rola w regionie stanowi największe wyzwanie dla sąsiedniego Wietnamu, może pomóc Hun Senowi w pozbyciu się quasi-kolonialnego piętna (Pang, 2017).

Pomimo wielu kontrowersji związanych z prochińską postawą rządu w Phnom Penh, premier Hun Sen stara się jednak zachować poprawne relacje z Wietnamem. Poświęcenie pewnych interesów narodowych w zamian za pokojowe sąsiedztwo można było po raz pierwszy zobaczyć w przygotowaniu dodatkowego traktatu granicznego z Wietnamem. W 2005 r. Hun Sen stanowczo nalegał na zatwierdzenie przez parlament i króla Sihamoniego kontrowersyjnego dokumentu, który miałby zalegalizować utratę terytoriów Kambodży na rzecz Wietnamu. Posunięcie to wywołało silny sprzeciw ze strony członków opozycji, społeczeństwa obywatelskiego, a nawet byłego króla Norodoma Sihanouka (Willemyns, Naren, 2015). Hun Sen zagroził także, że zmieni system polityczny Kambodży z monarchii konstytucyjnej na republikę, jeśli traktat nie zostanie zatwierdzony przez króla, co było wyraźnym ustępstwem Phnom Penh na rzecz rządu w Hanoi (Leng, 2016). Dbając o utrzymanie dobrosąsiedzkich relacji obydwa państwa organizują częste wizyty na wysokim szczeblu. Ostatnie istotne wydarzenia miały miejsce w związku z 50. rocznicą ustanowienia kontaktów dyplomatycznych. W 2016 roku podczas oficjalnej wizyty premiera Hun Sena w Wietnamie podpisano szereg umów o współpracy oraz potwierdzono poszanowanie dla niezależności, suwerenności i integralności terytorialnej obydwu państw, podkreślając konieczność wykorzystania pokojowych środków rozwiązywania sporów. W styczniu kolejnego roku wizytę w Wietnamie złożył Sar Kheng, wicepremier i minister spraw wewnętrznych Kambodży oraz Tea Banh, stojący na czele resortu obrony rządu. W kwietniu 2017 roku do Phnom Penh przyleciał premier Wietnamu Nguyễn Xuân Phúc, co miało podkreślić znaczenie relacji z Kambodżą w rocznicę ustanowienia kontaktów dyplomatycznych.

Współpraca gospodarcza nadal pozostaje jednym z priorytetów. Wietnam jest dla rządu w Phnom Penh trzecim krajem pod względem wartości importowanych dóbr, ustępując odpowiednio Chinom i Tajlandii. Ze względu na fakt, iż do Kambodży sprowadzane są gotowe produkty, a eksportuje się przede wszystkim surowce, w relacjach handlowych istnieje deficyt na korzyść Wietnamu, pozostającego dziesiątym państwem pod względem wartości sprzedawanych dóbr z Kambodży (TradeEconomics, 2020). Wietnam jest również jednym z kluczowych inwestorów w tym kraju ustępując Chinom, UE, Korei Płd. i Malezji. Szacuje się, że wietnamskie inwestycje za rok 2020 wyniosą ok 6 mld USD, co oznacza podwojenie tej wartości w okresie ostatnich siedmiu lat (Leng, 2016). Wietnamskie przedsiębiorstwa muszą jednak liczyć się z rosnącą konkurencją podmiotów chińskich i tajskich, którym sprzyjają antywietnamskie nastroje w Kambodży, zwłaszcza na terenach przygranicznych, stanowiących potencjalne miejsce inwestycji. Ekonomiczny pragmatyzm ze strony Kambodży jest jednak elementem sprzyjającym zachowaniu poprawnych relacji na linii Hanoi – Phnom Penh i wydaje się być najskuteczniejszym narzędziem utrzymania wpływów Wietnamu w Kambodży.

Choć w bilateralnych relacjach z Laosem Wietnam stracił status patrona, to obydwa kraje nadal deklarują chęć współpracy, podkreślając jednocześnie wspólnotę systemów politycznych. Mimo istniejących spornych kwestii, takich jak rozwój hydroenergetyki w głównym nurcie rzeki Mekong, państwa podkreślają konieczność rozwijania więzi gospodarczych. Laos nadal pozostaje terenem, aktywności wietnamskich potentatów branży telekomunikacyjnej i niewykluczone, że przy ich wsparciu ze strony USA, stanie się terenem rywalizacji technologicznej między światowymi mocarstwami.

Pomimo, że strona chińska ma znacznie większe możliwości oddziaływania w zakresie pomocy rozwojowej i zagranicznych inwestycji niż Wietnam, rząd Laosu stara się zachować pozory równowagi między Pekinem a Hanoi. Relacje z Wietnamem nadal cieszą się priorytetem na szczeblu przywództwa politycznego, a LPLR utrzymuje „szczególne stosunki” z Wietnamską Partią

Strona chińska ma znacznie większe możliwości oddziaływania w zakresie pomocy rozwojowej i zagranicznych inwestycji niż Wietnam, rząd Laosu stara się zachować pozory równowagi między Pekinem a Hanoi.

Komunistyczną do dnia dzisiejszego. Wielu członków kadry partyjnej w młodości przechodziło szkolenia w Wietnamie, a efekty dawnego sojuszu nadal pozostają widzialne wśród decydentów laotańskich. Jest to zauważalne chociażby w sferze symbolicznej, czego przykładem jest stosunek wobec wietnamskich urzędników przebywających w Laosie. Wientian nadal zapewnia ambasadzie Wietnamu bardziej prestiżowe traktowanie protokolarne, wysyłając wysokiej rangi członków Biura Politycznego LPLR na przyjęcia z okazji świąt państwowych Wietnamu. Na pozór banalny gest jest jednak ważnym narzędziem politycznym władz Laosu w potwierdzaniu ich powiązań z Wietnamem. Mimo zbliżenia z Chinami rząd w Wientian stara się delikatnie zbalansować wpływy chińsko-wietnamskie niż Kambodża. Znakiem, że przywódcy Laosu woleliby bardziej zrównoważone kontakty z Chinami, może być odsunięcie starszych kadr partyjnych po zorganizowanym w styczniu 2016 roku Zjeździe Partii, które uważane były przez wielu działaczy za zbyt prochińskie. Dowodem na postrzeganie Wietnamu jako wciąż ważnego politycznego sojusznika, może być fakt, że wybrany w marcu 2016 roku prezydent Bounyang Vorachit jako pierwszy cel wizyty obrał Hanoi, udając się do Pekinu w drugiej kolejności.

Wietnam nadal pozostaje jednym z trzech kluczowych partnerów handlowych dla władz w Wientian, zarówno pod względem wartości eksportowanych, jak i importowanych do Laosu dóbr, ustępując tylko Tajlandii i Chinom. Jest on również trzecim krajem pod względem pochodzenia bezpośrednich inwestycji zagranicznych, a bardziej aktywne są tylko podmioty chińskie i tajskie. Wietnamskie firmy starają się być obecne w Laosie również na rynku nowych technologii, próbując wyprzedzić chińskiego potentata Huawei. Unitel, siostrzana spółka wietnamskiego giganta telekomunikacyjnego Viettelu, ogłosił jako pierwszy w kraju plany testowania sieci 5G, choć ostatecznie przegrał wyścig z państwowym przedsiębiorstwem Lao Telecommunications Company. Aktywnym graczem stara się być spółka VinSmart, która zapowiada eksport na regionalne rynki niedrogich smartfonów obsługujących sieć 5G (O'Grady, 2020). Choć na rynku sprzedaży telefonów komórkowych i smartfonów

Wietnamskie firmy starają się być obecne w Laosie również na rynku nowych technologii, próbując wyprzedzić chińskiego potentata Huawei.

w Laosie dominuje Samsung (ok. 38%), to warto zaznaczyć, iż walka o drugą lokatę toczy się między firmą Apple (ok. 22%) a Huawei (ok. 15%), co można również uznać za element chińsko-amerykańskiej rywalizacji. Co prawda chińska firma nie wyprzedziła amerykańskiego potentata, ale jej udział w rynku rośnie, mimo nałożenia amerykańskich sankcji na Huawei (Kang, 2019).

Za element stanowiący swego rodzaju pomost w relacjach dwustronnych można również uznać mniejszość wietnamską zamieszkujejącą Laos, której liczbę szacuje się na ok. 120 tys. osób. Największe skupiska społeczności wietnamskiej znajdują się we wszystkich prowincjach graniczących z Wietnamem, a także w większych miastach takich jak Wientian, Luang Prabang, Savannakhet czy Pakse. Choć nadal część Wietnamczyków próbuje przedostać się i pozostać w Laosie bez legalnego statusu to wielu udało się osiedlić w tym kraju, odnosząc sukcesy biznesowe.

Mimo, że obydwie partie oraz władze państwowe podkreślają wspólnotę ideologiczną i „specjalny” charakter relacji, to w stosunkach bilateralnych występują również kwestie sporne. Jednym z takich zagadnień jest rozwój hydroenergetyki w Laosie i jego konsekwencje dla sytuacji gospodarczej w pozostałych krajach dolnego biegu. Rząd w Wientian planuje budowę dziewięciu obiektów w głównym nurcie rzeki oraz kilkudziesięciu tam na jej dopływach. Władze w Hanoi i Phnom Penh, dostrzegają w realizacji tych planów zagrożenie dla wietnamskiej stabilności hydrologicznej Deltę Mekongu czy jeziora Tonle Sap, kluczowych miejsc dla rybołówstwa i rolnictwa obydwu państw. Napięcia powstały z chwilą, kiedy w fazie realizacji znalazł się projekt budowy tamy Xayaburi, tj. pierwszej w dolnym biegu Mekongu dużej skali hydroelektrowni o mocy instalacyjnej rzędu 1 280 MW. Obiekt powstał, pomimo braku konsensusu w ramach państw członkowskich Komisji Rzeki Mekong, której pozycja ulega coraz większej marginalizacji po uruchomieniu w 2016 roku przez Chiny konkurencyjnej inicjatywy Mechanizm Współpracy Lancang – Mekong (LMCM – Lancang – Mekong Cooperation Mechanism). Wietnamskie władze rozumieją jednak potrzebę rozwoju gospodarczego Laosu, co mimo spornych kwestii, budzi nadzieję na znalezienie kompromisu.

WNIOSKI

Nie ulega wątpliwości, że Laos i Kambodża są obecnie postrzegane jako zaufani sojusznicy polityczni Chin w Azji Południowo-Wschodniej. Obydwa rządy były otwarte na wszelkie formy chińskiej aktywności i wykazywały duże zainteresowanie rozwijaniem stosunków z Pekinem. O zbliżeniu Wientian i Phnom Penh z Chinami świadczy nie tylko wzrost liczby wizyt na wysokim szczeblu, ale i entuzjazm, z jakim witano chińskie inwestycje. Zapowiedź kolejnych, które realizowane będą w ramach inicjatywy Pasa i Szlaku, prowadzi do wniosku, że wpływy Chin w Laosie i Kambodży będą nadal rosły. Kambodżańscy i laotańscy decydenci podkreślają, że bliska współpraca z Chinami jest koniecznością, jeśli Phnom Penh i Wientian chcą dorównać silniejszym sąsiadom, tj. Tajlandii i Wietnamowi. Poleganie na patronach, którzy zapewniają wsparcie polityczne i pomoc gospodarczą, nie jest jednak niczym nowym dla rządów w Laosie i Kambodży. Choć Laos i Kambodża są świadome zagrożeń, wynikających ze zbyt dużego uzależnienia swojej polityki wewnętrznej i zewnętrznej od patrona, to ekonomiczne zachęty sprawiają, że obydwa kraje popadają w coraz większą zależność od Chin.

Ze względu na status kraju śródlądowego i obawę izolacji geograficznej Laos ostrożnie balansował między silniejszymi sąsiadami. Historycznym przykładem może być zbliżenie z Tajlandią, przy jednoczesnym zachowaniu „specjalnego” charakteru relacji z Hanoi, po rozpadzie bloku państw komunistycznych i wycofaniu pomocy gospodarczej dla Laosu. Obecnie można odnaleźć analogię w działaniach laotańskiego rządu, który czerpiąc korzyści z chińskich inwestycji, nadal utrzymuje silny sojusz polityczny z Wietnamem na poziomie międzypartyjnym i międzypaństwowym. Laos stoi jednak w obliczu pułapki nadmiernego zadłużenia wobec chińskich partnerów, a rząd w Hanoi nie posiada dostatecznych środków finansowych, by zbalansować chińskie wpływy na tej płaszczyźnie.

Relacje Hanoi z Phnom Penh nie są wolne od uprzedzeń i historycznych animozji, które rzutują na kierunki polityki zagranicznej kambodżańskich władz. Resentymenty wobec Wietnamczyków, podsycane nierzadko przez opozycję sprawiają, że rząd Kambodży jest zmuszony zająć bardziej przychylnie stanowisko wobec Chin, co przekłada się na działania dyplomacji kambodżańskiej na forach międzynarodowych. Ograniczenie roli opozycji

daje jednak premierowi Hun Senowi większe możliwości balansowania między Wietnamem a Chinami, zwłaszcza, że państwa te nie skrytykowały jego działań ograniczających swobody obywatelskie i zapewne nie uczynią tego w przyszłości. Niepokój w Wietnamie budzi jednak możliwość wykorzystania bazy morskiej Ream i lotniska Dara Sakor przez chińską marynarkę wojenną i lotnictwo, co dawałoby niewątpliwie atut Chinom w sporze na Morzu Południowochińskim i stwarzało zagrożenie dla bezpieczeństwa narodowego Wietnamu. W tym celu rząd w Hanoi powinien wzmacniać współpracę wojskową ze Stanami Zjednoczonymi, Japonią, Indiami czy Rosją, by balansować wpływy chińskie w regionie.

Polityka Hanoi względem państw sąsiednich nadal pozostaje elastyczna i pragmatyczna, a działania rządów w Phnom Penh i Wientian nie są zaskoczeniem dla wietnamskich decydentów. Wietnam jest świadomy chińskich możliwości oddziaływania w regionie, a założenia wietnamskiej polityki zagranicznej nie zamykają możliwości współpracy, przy jednoczesnym występowaniu spornych kwestii na innych płaszczyznach. Wietnam z pewnością może zyskać na rozwijaniu wielopłaszczyznowej współpracy w regionach granicznych, a poprzez inwestycje na tych terenach, nawet niewielkiej skali, poprawić swój wizerunek w państwach sąsiednich.

Obecny układ sił rodzi jednak konieczność intensyfikacji działań wietnamskiego rządu na płaszczyźnie gospodarczej i politycznej względem Kambodży i Laosu, tak by całkowicie nie utracić wpływów w tych państwach na rzecz Chin. Niezmienne od ok. 30 lat założenia polityki zagranicznej rządu w Hanoi będą wymagały zapewne korekty, która może zostać prowadzona na najbliższym XIII Zjeździe Komunistycznej Partii Wietnamu, planowanym na pierwszą połowę 2021 roku. Ograniczenie chińskich wpływów w Kambodży i Laosie nie będzie możliwe bez intensyfikacji działań Stanów Zjednoczonych w regionie Azji Południowo-Wschodniej. Jak dotychczas, Waszyngton zdecydował się na uruchomienie partnerstwa USA-Mekong, które ma być rozszerzeniem istniejącej już Inicjatywy Dolnego Mekongu, i przekaże wsparcie finansowe na walkę ze skutkami pandemii krajom regionu. Nie wydaje się jednak, by na tę chwilę Waszyngton był w stanie zbalansować wpływy Chin w Laosie i Kambodży, choć USA z pewnością dostrzegają wzrastające znaczenie kontynentalnej części Azji Południowo-Wschodniej i konieczność większego

zaangażowania. Przyglądając się dynamice wizyt na wysokim szczeblu w październiku 2020 roku, kiedy to Wang Yi był obecny w Wientian i Phnom Penh, a Mike Pompeo w Wietnamie, można stwierdzić, że zbliżenie Chin z Kambodżą i Laosem będzie równoważone przez coraz większe wsparcie dla Hanoi ze strony Stanów Zjednoczonych. Wielu amerykańskich analityków wskazuje, że nawet w razie zmian w Białym Domu po listopadowych wyborach w USA, amerykańska administracja nie dokona radykalnych zmian polityki względem Chin i Azji Południowo-Wschodniej.

BIBLIOGRAFIA

1. Abuza, Zachary (2003). *Laos: Maintaining Power in a Highly Charged Region*, [w:]. Hey (red.), *Small States in the World Politics. Explaining Foreign Policy Behaviour*, Lynne Rienner Publishers.
2. Bhatia, Rajiv (2018). *Laos: balancing Asian powers*, „Gateway House”, 22.11.2018, www.gatewayhouse.in/laos-balancing-asia/, [dostęp: 26.01.2020].
3. Chan, Kelvin (2019). Norway's Telenor drops Huawei for Ericsson in 5G contract, „TechExplore”, 13.12.2019, <https://techxplore.com/news/2019-12-norway-telecom-snubs-huawei-5g.html>, [dostęp: 22.10.2020]
4. Chhay, Channyda (2015). *Govt says Vietnam makes concessions after border talks*, „The Phnom Penh Post”, 11.07.2015, <https://www.phnompenhpost.com/post-weekend/govt-says-vietnam-makes-concessions-after-border-talks>, [dostęp: 20.10.2020]
5. Chheang, Vannarith (2017), *The political economy of Chinese investment in Cambodia. Trends in Southeast Asia*, no. 16, ISEAS Perspective.
6. Frewer, Timothy (2016). *Cambodia's anti-Vietnamese obsession: AntiVietnamese sentiment dominates Cambodia, even among otherwise progressive NGOs and political groups*, „The Diplomat”, 6.09.2016, <https://thediplomat.com/2016/09/cambodias-anti-vietnam-obsession/> [dostęp: 12.10.2020]
7. Kang, Taejun (2019). Huawei to Boost Presence in Laos amid US Sanctions, “The Laotian Times”, 3.07.2019, <https://laotiantimes.com/2019/07/03/huawei-to-boost-presence-in-laos-amid-us-sanctions/> [dostęp: 3.11.2020]
8. Kawase, Kenji (2017). *The 'Chinazation' of Cambodia*, Asia Nikkei, 26.03.2017, <https://asia.nikkei.com/Economy/The-Chinazation-of-Cambodia> [dostęp: 10.10.2020]

9. Kunmakara, May (2018). *Trade with China on the upswing*. „Khmer Times”, 5.01.2018, <https://www.khmertimeskh.com/100171/trade-china-upswing/>, [dostęp: 13.10.2020]
10. Leng, Thearith (2016). *Small state diplomacy: Cambodia's foreign policy towards Vietnam*. „The Pacific Review”, 30(3).
11. Lohman, Walter (2019). *Cambodia works to balance regional powers*, *Geopolitical Intelligence Service*, 21.11.2019, <https://www.gisreportsonline.com/cambodia-works-to-balance-regional-powers,politics,3023.html> [dostęp: 17.10.2020]
12. Long, Drake (2020). *Cambodia, China and the Dara Sakor Problem*, „The Diplomat”, 21.10.2020, <https://thediplomat.com/2020/10/cambodia-china-and-the-dara-sakor-problem/>, [dostęp: 26.10.2020]
13. O'Grady, Vaughan (2020). *LTC wins the race to launch 5G in Laos*, „DevelopingTelecoms”, 4.09.2020, <https://www.developingtelecoms.com/telecom-technology/wireless-networks/9957-ltc-wins-the-race-to-launch-5g-in-laos.html>, [dostęp: 25.10.2020]
14. Pang, Edgar (2017). *„Same-Same but Different”: Laos and Cambodia's Political Embrace of China*, *ISEAS Perspective* (66).
15. People's Daily (2011). *Kunming-Singapore High-Speed Railway begins construction*, „People's Daily Online”, 25.04.2011, <http://en.people.cn/90001/90776/90882/7360790.html>. [dostęp: 21.01.2019].
16. Phoung, Vantha (2020). *Cambodia-China Trade Deal to Be Signed during Wang Yi's Visit on Monday*, „Cambodianess”, 10.10.2020, <https://cambodianess.com/article/cambodia-china-trade-deal-to-be-signed-during-wang-yis-visit-on-monday>, [dostęp: 26.10.2020]
17. Po, Savinda, Christopher B. Primiano (2020). *An “Ironclad Friend”: Explaining Cambodia's Bandwagoning Policy towards China*, *Journal of Current Southeast Asian Affairs*. First version online.

18. Strangio, Sebastian (2020). *Laos Stumbles Under Rising Chinese Debt Burden*, „The Diplomat”, 7.09.2020, <https://thediplomat.com/2020/09/laos-stumbles-under-rising-chinese-debt-burden/>, [dostęp: 23.10.2020]
19. Tan, Danielle (2012). „*Small Is Beautiful*”: *Lessons from Laos for the Study of Chinese Overseas*, „Journal of Current Chinese Affairs”, Vol. 41, No. 2.
20. Thayer, Carlyle (1994), *The Vietnam people's army under Doi Moi*, Pacific Strategic Paper No. 7, Singapore: Institute of Southeast Asian Studies.
21. Trade Economics (2020). *Cambodia-import, export by country 2018*, <https://tradingeconomics.com/cambodia>, [dostęp: 15.10.2020]
22. Willemyns, Alex, Naren, Kuch (2015)., *In Old Enemy Hun Sen, Sam Rainsy Sees Hope*, „The Cambodia Daily, 21.04.2015, <https://english.cambodiadaily.com/news/in-old-enemy-hun-sen-sam-rainsy-sees-hope-82211/> [dostęp: 16.10.2020]
23. Xinhua (2020). *Cambodia attracts 3.6-blIn-USD FDI in 2019, 43 pct from China*, „Xinhua”, 10.01.2020, http://www.xinhuanet.com/english/2020-01/10/c_138694282.htm, [dostęp: 21.10.2020].
24. Zaręba, Michał (2015). *Hydropolityka w regionie rzeki Mekong. Między konfliktem a współpracą*, Wydział Filozoficzno-Historyczny.
25. Zhang, H., Li, X., Zhou, T., Zhou, S (2016). *Assessment and Prospect of China-Laos Development Cooperation*, Shanghai Institutes for International Studies.

OŚRODEK
SPRAW
AZJATYCKICH

RAPORTY OPINIE DORADZTWO

PIERWSZY W POLSCE UNIWERSYTECKI
THINK-TANK

DORADZTWO POLITYCZNE I BIZNESOWE

ZESPÓŁ Z PRAKTYKĄ W AZJI

www.osa.uni.lodz.pl

